

Nytt larm: Bygghissarna som kan bli dödsfällor – inspektörer vågar själva inte åka

På kort tid har Arbetsmiljöverket stoppat ett flertal bygghissar. Det rör hissar som monterats i byggställningar som myndigheten nu larmar om. Läget är så allvarligt att inspektörer från Arbetsmiljöverket inte använder hissarna.

BYGGNADSRARBETAREN 240429

Det brast i beräkningar och infästningar på den här kombinationen av hiss och ställning i Gustavsvik, Örebro. Därför beslöt Arbetsmiljöverket om ett omedelbart förbud. Arbetsmiljöinspektör Emil Gustafsson har sett flera liknande exempel. Foto: Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket har upptäckt allvarliga fel på hissar som fästs i byggställningar. I flera fall är inspektörernas bedömning att felen kunnat resulterat i allvarliga olyckor. På kort tid har myndigheten lagt omedelbara förbud på byggen i region mitt – i bland annat Örebro och Uppsala. Byggnadsarbetare har under lång tid använt hissarna dagligen.

Det var efter den svåra hissolyckan i Ursvik då fem personer dog som Arbetsmiljöverket började titta närmare på frågan. I Ursvik fästes hissen i väggen medan de aktuella hissarna alltså fästs i ställningar.

Också vid renoveringen av S:t Nicolai kyrka i Örebro blev det ett omedelbart förbud på grund av brister i beräkningar och infästningar för bland annat kombinationen hiss och ställning, samt väderskydd. Väderskyddet togs senare bort. Foto: Arbetsmiljöverket

Men vad är problem med hissar som fästs i ställning?

Christer Carlsson är ställningsbyggare och huvudskyddsombud på Stenungsunds hamntjänst, ett företag som bygger ställningar åt såväl petrokemi som vanliga byggen. Han har varit i yrket i 50 år och får även validera och utbilda ställningsbyggare.

– När man ansluter en hiss blir det extra krafter både i längsled- och tvärlid. För att det ska bli säkert måste man sätta upp fler förankringar och det måste beräknas noga, säger han.

Hans arbetsgivare har en policy om att beställaren själv får ordna förankringen av hissen i väggen medan de bygger upp de ställningar och plan man går in i från hissen.

”När man ansluter en hiss blir det extra krafter som man måste ha infästningar för”, säger Christer Carlsson, erfaren ställningsbyggare och huvudskyddsombud på Stenungsunds Hamntjänst. Bakom honom en hiss som förankrats i väggen. Foto: Björn Persson

– Bara i undantagsfall fäster vi en hiss i ställningen men då måste beställarna lämna över en noggrann dokumentation på exakt hur stora krafter det är i både i tvärlid och längsled på ställningen så att vi kan sätta upp motsvarande fler förankringar.

– De förankringar som sitter normalt på ställningar är ju till för att ta upp de krafter som bland annat vind förorsakar på ställningen, de får inte användas till att räkna in några extra krafter från hissen, säger han.

I inspektionerna från Arbetsmiljöverket har allvarliga fel funnits både i dokumentation och i förankringar. Emil Gustafsson är en av de inspektörer som deltagit i arbetet.

– Min spontana reaktion var: är det så här illa. Beräkningar som styrker att ställningen klarar av hissarnas krafter har saknats.

”Åker inte i den”

Han har runt 20 år i byggbranschen på cv:et. Det har blivit många hissfärder genom åren men nu undviker han det helt. Både för att han och kollegorna har avrått av Arbetsmiljöverket men också på grund av de senaste inspektionerna.

– Om hissen sitter fast i ställningen så åker jag inte i den, så länge det inte finns dokument som styrker att ställningen klarar av belastningen. Då kan ett besiktningsintyg visa vad som helst, jag skulle inte åka ändå, säger han. I flera fall har hissarna som stoppats också varit godkända av en tredje part, ett besiktningsorgan.

– Jag tycker det är skrämmande att vi hittar hissar år 2024 som har fått godkänt av ett besiktningsorgan utan att det finns någon riktig dokumentation att ställningen håller för krafter från hissen, säger Emil Gustafsson.

Också på den här hissen vid Vasastrand i Örebro hittade Arbetsmiljöverket en rad allvarliga brister. Bas U på platsen beslöt att själv avbryta arbetet både på hiss och ställning.

En hiss som återkommit i de här sammanhangen är Geda 500 som får ta max fem personer och har en bygghöjd på maximalt 100 meter.

På flera byggen finns brist på information mellan hissleverantörer, ställningsentreprenör och beställare. I flera fall har beställaren inte haft kunskap om beräkning av kombinationen ställning och hiss.

Bör inte kopplas fast

Även ställningsentreprenörernas organisation STIB anser att hissar i första hand ska fästas i väggen.

– Vår rekommendation är att man inte förankrar hissar i en ställning utan hissar bör förankras i byggnaden. Vi pratar om temporära konstruktioner, där den ena är ställning och den andra är en maskin. Det här bör man i normalfallet inte koppla fast i varandra, eftersom hissen påför ganska höga laster i en ställning, säger Håkan Carlsson, kanslichef på STIB.

Han välkomnar Arbetsmiljöverkets granskning.

– Ibland vet inte ställningsentreprenören ens om att det kommer en hiss, som i efterhand ansluts till ställningen.

Förbud och stopp

Arbetsmiljöverket har beslutat om flera omedelbara förbud i region mitt.

14/2 S:t Nicolai kyrka Örebro. Omedelbart förbud på hiss, ställning och väderskydd.

15/2 Vasastrand Örebro. Arbetsmiljösamordnaren avbröt själv arbetet på hiss och ställning.

21/2 Kv Fabriken, Örebro. Omedelbart förbud på hiss och ställning.

27/2 Gustavsvik, Örebro. Omedelbart förbud på hiss och ställning.

21/3 Nya Kvarngårdesskolan. Uppsala. Omedelbart förbud på hiss och ställning.

Några av de allvarliga felen har varit att det saknats förankringar och beräkningar.